

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Niels L. Underbjerg

Stormfulde drenge dage

Niels L. Underbjerg

Stormfulde drengedage

Nu nærmede julen sig, og drengen var vist den, der glædede sig allermest til at se sine brødre. De ville snart komme væltende ind ad døren og fylde luften med friske beretninger om deres spændende oplevelser.

Når det drejede sig om ting, de selv anså for bedrifter, blev der i reglen smurt tykt på. Nederlagene gik de lettere hen over. Hvem gad også høre om trivielle ting som søsyge eller pigebørn, der havde haft en så dårlig smag, at de var stukket af med en anden. For drengen var det deres liv på havet og i havnen, det, der direkte havde med fiskeriet at gøre, som havde interesse.

Han var den næst yngste af den store drengeflok og havde omsider fået lov til at vælge den levevej, hans brødre havde slået ind på.

Der havde kun været to muligheder, landbruget eller fiskeriet, så valget havde ikke været svært. Den eneste betingelse, hans forældre havde stillet, var, at han som de andre startede med at tage hyre på en søndagskutter.

De havde en forestilling om, at missionsfolk var en lille smule bedre end andre mennesker, og den forestilling delte de da også med enkelte af missionsfolkene. Drengen var nærmest ligeglad, bare han kom til søs, og spekulerede ikke selv så meget på sin barnetros dyrebare ballast, som forældrene så kærligt værnede om.

I skolen havde han været en af de skrappeste til bibelhistorie. Han kunne sin katekismus og det meste af salmebogen næsten udenad. Efter egen bedømmelse hørte han derfor til blandt dem, som Gud på den yderste dag ville vinke om på sin højre side, ind i fårenes frelste flok.

Præsten havde med tålmodighed og i jævne ord forklaret det hele endnu en gang, og konfirmationen forløb uden indre konflikter.

Hos de få frelste og udvalgte i sognet stod præsten ikke højt i anseelse. De havde hellere set en vred og tungetalende forkynder i embedet, én, der kunne tordne for de lunkne, hudflette de genstridige og bagefter bringe trøst ved at udlægge skriftenes ord uden videnskabelig dunkelhed. Drengen syntes imidlertid godt om ham og endnu bedre om hans døtre, især én af de yngste med rottehaler, hagekløft og himmelblå øjne. Hende havde han været forelsket i næsten fra hun var spædbarn, og mange kulderystende mil havde han travet bare for at være i hendes nærhed.

Hans brødre og forældre kunne ikke forstå, at han gad løbe på skøjter nede i præstegårdens eng, når skøjteføret var ti gange bedre hjemme. Skarpsindighed var jo

heller ikke noget, der nødvendigvis voksede med alderen, fandt drengen ud af, da de andre ikke kunne finde forklaringen.

Endelig – i god tid før jul – kom brødrene anstigende med deres tunge køjesække, stoppet til bristepunktet med snavset vasketøj. I drengens øjne var de rene guder. Han slugte hvert ord, der blev sagt og gjorde sig stor umage for at efterligne deres væremåde. Det var ikke altid lige let. Det gik nogenlunde med de hjemmerullede cigaretter, men den snus, flere af dem brugte, var en stram kost. Når æsken blev åbnet, sved pebermyntedråberne allerede så meget i øjnene, at disse var ved at svømme ud af hovedet. Fra brødrenes hjemkomst til deres bortrejse efter nytår dinglede han rundt med kvalme og brækførmelser, med underlæben spilet ud som en tallerkenneger. Huden var på indersiden flået til frynser. Tænderne så ud, som var de plantet i mosejord, men det var noget, han skulle igennem.

Målet var at blive lige så dygtig som en af hans brødre, der på flere meters afstand kunne ramme spybakken med en utrolig sikkerhed. Når den sorte stråle stod ham ud af halsen som skidt fra en storkeunge og ramte plet, var drengen ved at dåne af stille beundring. Brødrene kunne mange spændende ting. De var gode læremestre, men kunne heller ikke have fået en mere lærevillig elev. En af dem kunne få en fis til at kravle som en blå flamme op ad ryggen, når den i rette øjeblik blev antændt

med en tændstik. En anden kunne fylde munden med petroleum og spytte ild som en drage, og en tredje, som engang havde slugt en levende frø, kunne begge dele. Om ham sagde de andre, at han brændte sit lys i begge ender. Han kunne også snuse enden af en snor op gennem næsen og trække den ud af munden. Det så ækelt ud, syntes drengen, og det følte meget ubehageligt, fandt han ud af, da han selv – i enrum – forsøgte flere gange.

Så snart brødrene var kommet inden for døren og havde sat køjesækkene fra sig, støvede de hele huset rundt og bed mærke i enhver forandring. Inde i »børnekammeret«, som det stadigvæk blev kaldt, stod deres brede, halmfyldte senge, opredte og klar til at blive taget i brug.

»Jeg skal sove der«, »Jeg skal sove dér«, lød det, som om de var kommet hjem bare for at sove. Det var langt fra tilfældet, men det var jo deres barndoms drømmeski-be. Herfra havde de allerede sejlet mange lyse drømme ud i hverdagens forlis. Her havde de ligget som sild i en tønne, og her havde de leget, til luften var fyldt med støv og dynefjer. Her havde de ligget med mæslinger og skoldkopper. Her havde de grædt over tandpine, stærke kamferdråber og modgang, man helst ville være alene med. Her havde de ligget og råbt på vand, mens deres far gik i fast rutefart mellem pumpen og sengene med pottemålet i hånden. Men først og fremmest havde de

J. Ham for. stormen.

drømt om alt det, de skulle nå at opleve, når vingerne blev bæredygtige, og de fløj hjemmefra.

Alligevel havde de det som brevduerne. Da de var sluppet løs, benyttede de enhver lejlighed til at flyve tilbage til deres drømmes udgangspunkt. Intet kunne stå mål med deres barndoms verden, der var uden grænser og dog indhegnet med en tryghed, som ikke var at finde andre steder. Nu var de ældste blevet voksne og et par stykker halvvejs forlovede. Det gav sig udslag i, at de var begyndt at børste tænder og vaske sig et par gange om dagen. Især var den ene af dem hårdt angrebet og tilbragte megen tid foran spejlet. Han havde desuden anskaffet sig en pyjamas!

En sådan beklædning havde man aldrig før set i huset. Hans brødre skreg af grin og kom med spydige bemærkninger, når han gik gennem stuen.

Faderen sagde ingenting, så bare forundret over brillerglassene og rystede på hovedet. Han havde vænnet sig til lidt af hvert.

Allerede dagen efter brødrenes hjemkomst blev de sat i sving med alle de ting, der skulle fra hånden før man kunne holde jul, og da moderen med hænderne i siden stolt kunne beskue det færdige værk, var det med en glæde, som mænd og børn aldrig har lært at forstå.

Nu skinnede alt i hendes lille kongerige, der kun gik fra komfuret til havehækken, omkap med hendes glade øjne.

Da julen var overstået, og børnene igen var taget afsted, efterlod de et tomrum, som i et par dage stjal den livsglæde, der var blevet i overskud. Hunden og katten så derimod ud til at befinde sig godt ved, at alt var kommet i sin gamle gænge, så de – uden at blive drillet – igen kunne være indendøre. Drengen havde lært meget nyt, men havde ikke rigtig nogen at dele det med. Hvor han færdedes uden for hjemmet, havde man andre interesseområder.

Ofte var han ude i dagleje. Det var ikke hans livret, men faderen syntes ikke, han kunne være bekendt at sige nej. Han havde igen været afsted, og det havde været en støvet og anstrengende dag. Kun afbrudt af spisepauserne havde tærskværket brummet løs og spyttet halm og avner fra sig i lange baner. Drengen havde slidt som et bæst. Han havde slæbt tunge kornsække op ad den stejle trappe til kornloftet og væltet dem af nakken, hvorpå han måtte skynde sig tilbage igen. I mellemtiden havde en ny dyng halm hobet sig op. Den skulle bæres væk, og på gården havde man i dagens anledning strøet middagssøvn.

Tiden, og ikke mindst den lejede arbejdskraft, måtte jo udnyttes og blev det, lige til det blev så mørkt, at man ikke længere kunne arbejde i loen.

Nu sad han på en frossen plovfure, hvor bakken var højst, og så ud over det flade land og fjorden, der var stivnet i sin gråhvide tavshed. Kun langt ude midt i bredningen var der en stribe åbent vand, som for hver dag blev mindre og smallere.

Tusmørket havde sløret enkelthederne med uvirkelighedens flygtige farver, og fiskerlejets små huse lignede en hjord af store dyr med gule øjne. I et gavlvindue, hvor man ikke havde trukket gardinet for, skinnede lampen som en stjerne, der var faldet ned fra himlen. Et stjerneskud trak sit lysspor over hvælvet og rev en rift, der i nogle sekunder blev stående deroppe.

Nu, hvor drengen snart skulle sige landbruget farvel, måtte han indrømme, at også den del af hans tilværelse havde bragt mange lyse stunder.

Så tydeligt, som havde det været i går, huskede han, når folkene i sommernatskumringen kørte det sidste læs hø hjem fra engene. Huskede, hvordan han havde ligget på ryggen oppe på læsset og lyttet til vognhjulenes nokken på de velsmurte nav. Eller til hestenes prusten og de bløde svup, når de trak deres hove op af den fugtige engbund.

Huskede de vilde blomsters duft og aftenvinden, der, svalet af dugfald, havde kærtegnet hans hår med lydløse vingeslag. Dengang havde han bare med sine sanser modtaget de mange indtryk og lagt dem til side som noget, der ikke var værd at gemme på. Nu kom de tilbage som gyldne stumper af fortiden, og han var begyndt

at se med mildere øjne på de mennesker, han forbandt med disse minder. Nogle af dem havde tilmed givet sig tid til at interessere sig for en drengs udviklede lilleverden.

Forleden var en af dem kommet stolprende ud til gårdsleddet. Hostende og harkende hev han op i bukserne og sagde: »A ka' nu et' forstå, te' du vil deru' å drownes«! Drengen havde for flere måneder siden fortalt, at han skulle ud og fiske. Det havde manden gået og funderet over lige siden.

Det var igen blevet forår, og oppe i sognet havde man allerede sat kreaturerne på græs. Køerne åd deres halvcirkler ind i kløvermarken, og når de ikke gad længere, kappedes de yvertunge om tyrens gunst. Når tyrekalvene kom i nærheden af en kvie, demonstrerede de en påtaget ligegyldighed ved at løfte mulen og krænge overlæben tilbage.

Pindsoen ude under tjørnehækken havde forlængst givet op overfor sin piggede mages besværlige tilnærmelser. Med rottesmag i munden gik katten på frierfærd og mjavede sin længsel og arrrigskab ud i de lyse nætter.

Drengene råbte med deres overgangsstemmer dristige uartigheder til pigebørnene. Alt levende bejlede til årstiden med latter, sang og galen.

Også drengen havde haft travlt som en mus i barselsseng. Der var meget at ordne, før han kunne få sin søfartsbog. Han havde hentet en dåbsattest hos præsten og havde været hos fotografen for at få et par småbilleder, der også skulle bruges. Nu stod han på toldboden inde i købstaden, stolt og benovet, mens blæksugeren vuggede hen over hans våde navnetræk.

Da han gik derfra med søfartsbogen i hånden, ændrede han sin gangart og vuggede en anelse i hofterne i håb om, at nogen skulle lægge mærke til det. Man skulle jo nødtigt tage fejl af, hvor han nu hørte hjemme!

Omme i den store købmandsgård stod et spand heste og halvsov med de tomme muleposer hvilende på vognstangen. Den ene stod med en krum baghov i hvilestilling. Fluerne summede over kælderhalsen, hvorfra der steg en ubestemmelig duft af saltede sild og grøn sæbe. Her havde han sin cykel stående, og nu gik det rask hjemover langs stranden, så sand og grus sprøjtede væk fra baghjulet.

Den sidste aften hjemme lå han længe vågen. Ved sengestolpen stod køjesækken allerede pakket og klar. Den indeholdt bl. a. den bibel, han havde fået i konfirmationsgave, og som hans mor forsigtigt havde lagt ned mellem uldtøjet med en stille bemærkning, der afslørede, hvor langt hendes kærlige omsorg rakte.

Hun sagde kun: »Skal du ikke også have den med?« og han nænnede ikke at sige, at han i forvejen havde nok at slæbe på.

Hun havde på sin egen stille måde så tydeligt sagt, at hun hermed overlod end-

nu en af sine drenge til den Almægtiges varetægt. De storme, han herefter ville komme ud for, fandtes der råd for i denne bog. Nu afhang det helt af ham selv, om han ville følge dem.

Næste morgen, da han svang køjesækken over nakken, havde faderens »farvel, og pas godt på dig selv« et dybere indhold, som fremgik af tonefaldet. De få ord indeholdt et hav af gode ønsker og formaninger af den slags, som allerede havde givet ham en tryk og lykkelig barndom.

Der var langt at gå langs fjorden ind til købstaden, men køjesækkens vægt blev mindsket af den lettelse, han følte ved endelig at være undervejs.

Den stejle trappe op til stationen fik ham til at svede som en honningblomst, og endnu engang vendte han sig om og så ud over den blinkende vig. Han så ned over købstadens mange huse, der oppefra var blevet til en flad, rødbrun masse. En lille motorbåd tøffede i det samme ud af havnen.

Der var ikke mange med toget, som skramlede af sted og rystede, så man skulle tro, det kørte på ottekantede hjul. Hvis det fortsatte således hele vejen, kunne han næsten nå at blive søstærk, inden han overhovedet kom ud at sejle, tænkte drengen ved sig selv.

Ellers drejede tankerne sig mest om de rent praktiske ting, der lå forude, og om hvordan det ville gå med at klare arbejdet om bord. Hans mor havde i vinterens løb sat ham lidt ind i kogekunstens mysterier. Han kunne bage brød og lave sovs, men det var jo ikke alt. Han kunne også rense og stege fisk, men moderens måde at stege rødspætter på duede ikke på en fiskekutter, havde brødrene fortalt. De skulle være stegt så meget, at de næsten kunne spises med ben og det hele, og der skulle mange til, selv om man bare var fire mand om bord.

Nuvel! Han fandt vel ud af tingene efterhånden, men det, han var mest nervøs for, var, om han nu ville gå hen og blive søsyg. Det ville han sikkert, men det var bare et sikkert tegn på, at man var normal, var han blevet betroet af dem, som allerede havde prøvet at skamme sig over denne svaghed. De ubehageligheder, som fulgte med, skænkede han ikke mange tanker. Dem skulle han nok stå igennem. Drengen havde fået anvist en overkøje, havde allerede fået pakket ud og var kommet i arbejdstøjet. Folkene om bord var flinke og hjalp ham tilrette. Der var travlhed med at gøre klar til afgang.

Kutteren var ny, og overalt var der en duft af nysavet træ, beg og solarolie. Det tjærede tovværk duftede helt hjemligt. Drengen sprang som en kat, da provianten skulle ombord, og var flere gange ved at snuble over sine egne ben af bar vilighed. Jernstativet med mælkeflaskerne og den smule kød, de skulle have med, tog bedstemanden sig af. Det blev anbragt i isrummet nede i lasten. Her

blev brødet ligeledes stukket ned. Resten blev lagt på plads i skabe og kistebænke, kun enkelte ting blev taget fra til øjeblikkeligt brug.

Blæselampen hvæsende allerede nede i maskinrummet, og maskinen startede med et knald, så drengen blev helt forskrækket. Fortøjningerne blev taget ind, og kutteren stod havnen ud, mens drengen løb de andre i hælene og forsøgte at gøre sig nyttig. Han blev sat til at lave kaffe. Bestemanden gav ham undervisning i at behandle en primus. Det så ikke særlig svært ud.

Kutteren begyndte at bevæge sig så underligt i de tunge dønninger, og drengen syntes ikke, at kaffen lugtede, som kaffe plejer. Han var også begyndt at få det varmt og gabede et par gange. Det kneb mere og mere med at synke det spyt, der samlede sig i munden. Da han blev spurgt, om han følte sig utilpas, løj han uden at blinke men følte ingen anger derved. Han håbede, at utilpasheden snart ville gå over, men mågerne, som fulgte kutteren, delte ikke disse forhåbninger. De var sultne, fik kun sjældent varm mad og fulgte svævende på stive vinger drengens begyndende kvaler.

Mens de øvrige besætningsmedlemmer drak kaffen, stak han hovedet ovenfor i den friske luft. Han blev stående et øjeblik på trappetrinet og styrtede derpå hen på agterdækket. Åh, hvor han brækkede sig omme bag styrehuset, hvor han lå på knæ, klamrede sig fast og skød ryg, så det knagede i hele kroppen. Hans kammerater var hensynsfulde nok til at lade ham udkæmpe sin jakobskamp alene, og drengen nærrede et spinkelt håb om, at de slet ikke havde opdaget hans tilstand.

De havde dog holdt øje med ham og hyklede ingen medlidenhed, da han flov måtte indrømme, at han havde følt sig en smule dårlig. Deres eneste trøst var en forsikring om, at de første ti år til søs var de værste. Derpå plejede det at blive lidt bedre.

Så længe varede det nu ikke for drengen, men han nåede da at hale Nordsøen igennem pumpen nogle gange, før han kunne prale af at være blevet søstærk. En gang imellem måtte det prøves, om han var blevet modstandsdygtig over for kvalme og lugte af forskellig art.

Foran hver køje var der et par skydedøre, der i dårligt vejr kunne lukkes, så man ikke trimlede ud. En aften, da drengen lå og sov, blev de lukket, men der blev levnet en sprække, netop stor nok til, at en pibespids kunne stikkes ind. Da drengen vågnede, troede han først, der var gået ild i skuden. Han blev dog snart klar over, at noget helt andet var i gære. Gennem røgen, der væltede ind til ham, hørte han en jævn, hvæsende lyd, som kun blev afbrudt, når den, der blæste i pipehovedet, skulle have luft eller var ved at omkomme af grin.

Den eneste, der ikke kunne se det morsomme i situationen, var drengen, der var

ved at blive kvalt af den stærke, sorte tobak. Han hostede og bad for sit unge liv. Da han endelig slap ud, satte han sig på kistebænken og gabte som en tørstig gæstling.

Drengens kammerater kunne være meget spøgefulde, men det skete, at spøgen overskred grænsen til det uforsvarlige. En aften havde de således aftalt med besætningen på en anden kutter, at denne skulle samle kokken op, når han blev kastet over bord. Drengen anede ingenting. Han sad bag styrehuset i sine egne tanker, mens lysene fra land forsvandt under horisonten, da han hørte bedstemanden sige højt til skipperen: »Han er alligevel ingenting værd, så vi kan lige så godt smide ham i havet«. Drengen stivnede af skræk, da han opdagede, hvem samtalen drejede sig om, og skrækken blev ikke mindre, da han lidt efter lå i vandet og så kutteren forsvinde i mørket. Han skreg som en besat om hjælp, stod som en sulten søløve med overkroppen op over vandet og skreg påny, før hans råb forsvandt i en gurglen.

Heldigvis så han en grøn og en rød lanterne komme hen imod sig. Han hørte en motor blive standset, mens det brusende bovand blev til en svag hvislen. Han græd af taknemmelighed, da han af sine redningsmænd blev halet indenbords, og da de fortalte ham, hvor heldig han havde været.

Senere fortrød drengen, at han havde spildt sin oprigtige tak på en flok sammen-svorne, der vel ikke havde overvejet, hvor farlig denne spøg havde været. Han kunne jo være druknet af skræk eller af krampe. Det var måske derfor, der aldrig siden blev snakket så meget om den sag.

Det var blevet sommer igen, og døgnets mange timer flød næsten ud i ét på grund af det ensformige, slidsomme arbejde, som fiskeriet nu engang medførte. Enhver afveksling i den daglige rutine var en oplevelse og indeholdt endnu en

stump erfaring, som kunne blive til nytte senere i livet. En dag blev kutteren prajet af et lille tysk fragtskib, hvis besætning med fagter og gebærder tilkendegav, at de gerne ville have fisk. De fik en hel kurvfuld og nok til, at de kunne æde løs, til de næsten selv fik gæller og finner på ryggen.

Da den tomme kurv kom tilbage, lå der et par helflasker billig slaverom på bunden, og drengen glædede sig allerede, selv om han aldrig tidligere havde smagt rom. Han vidste, det var pokkers stort, når man kunne tage sig en hivert, og gik som en selvfølge ud fra, at flaskens indhold skulle deles. Samtidig var han en smule betænkelig ved ranken om, at han kunne risikere at blive beruset.

Det fik han nu ikke lejlighed til, for skipperen og bedstemanden tog hver sin flaske, som om det var den selvfølgeligste ting i verden. Drengen blev enig med trediemanden om, at det skulle blive sidste gang, de således lod sig snyde for deres part, og allerede på den følgende rejse fik de deres chance. Denne gang var det et hollandsk skib, der prajede dem. Det blev igen til en byttehandel og en samtale, som ingen af parterne forstod et pluk af. De to lysebrune geneverflasker så meget spændende ud, og drengen pakkede dem ned i skipperens køje med en varsomhed, som havde det være småbørn.

Han gik i gang med aftensmaden, og da de andre havde travlt på dækket, tog han den ene flaske frem og lugtede til indholdet. Det rev lidt i næsen, men ned skulle det. Han tog et stort krus ned fra kroge, og da det var fyldt, fandt han ud af, at det knapt nok rummede halvdelen af flaskens indhold. Alligevel måtte det være nok til at drukne hans ugegamlе forurettelse. Han drak nogle gevaldige slurke, til kruset var tomt, og bagefter dansede han rundt, som om han havde fået et stykke pigtråd trukket igennem halsen. Dette var langt fra den nydelse, han havde ventet, men nu og da måtte man vel lide for at få sin ret i denne verden.

Drengen havde troet, at man bare blev glad af spiritus, men hans glæde blev snart blandet med en fanden-i-voldsk ligegyldighed.

Han gad ikke længere vente på, at rødspætterne blev stegt. Han sparkede døren til lugaret op og spadserede ind med stegepanden. Skipperen sad på hug på kistebænken og talte i radioen, da stegepanden vendte bunden i vejret, og de halvstegte rødspætter trimlede omkring på dørk og kistebænk. Han blev ikke klar over drengens omtågede tilstand, da denne lå og kravlede rundt for at bjerge, hvad bjerges kunne.

Derefter kom sovsegryden og kartoflerne på bordet, hvorpå drengen stavrede op ad trappen. Der var mørkt i styrehuset, hvor han skulle afløse trediemanden ved roret, men selv om han nærmest faldt ind af døren, bemærkede trediemanden tilsyneladende intet. Drengen fik opgivet en kurs, men han havde glemt den i samme

øjeblik og var i øvrigt revnende ligeglad med, hvor båden sejlede hen. Senere erindrede han, at nogen slæbte ham hen over det våde dæk. Han syntes, det var meget morsomt og lo fjollet. Men han var lidt vred over at blive firet ned ad trappen med hovedet nedad.

Den følgende morgen var han endnu hentrivende beruset, også da han af gammel vane greb bådshagen og sprang ned på hyttefadene. Det skulle jo gå stærkt med at tømme dammen. Da bedstemanden spurgte, hvad han lavede, tabte han i sin forskrækkelse bådshagen, og i sit forsøg på at bjerge den faldt han i vandet. Da han nu var blevet våd, tog han et par ekstra svømmetag og fik da også bådshagen med tilbage.

Hans kammerater skældte ud, men heldigvis var det tidlig morgen, og ikke mange så, hvad der var sket. I flere dage havde drengen en fornemmelse af, at hans indvolde var brændt op – med undtagelse af de rester, som tilsyneladende var ved at gå i forrådnelse. Hvis denne tilstand skyldtes »fuldesyge«, skulle han aldrig mere drikke sig hverken fuld eller syg, lovede han sig selv.

Længe efter kom folk og spurgte ham med et lunt glimt i øjet, hvordan det gik med helbredet, men han forsøgte at overhøre deres spydige bemærkninger. Han var blevet klar over, at der var visse ting, man kunne få for meget af, selv om man »havde ret« til dem.

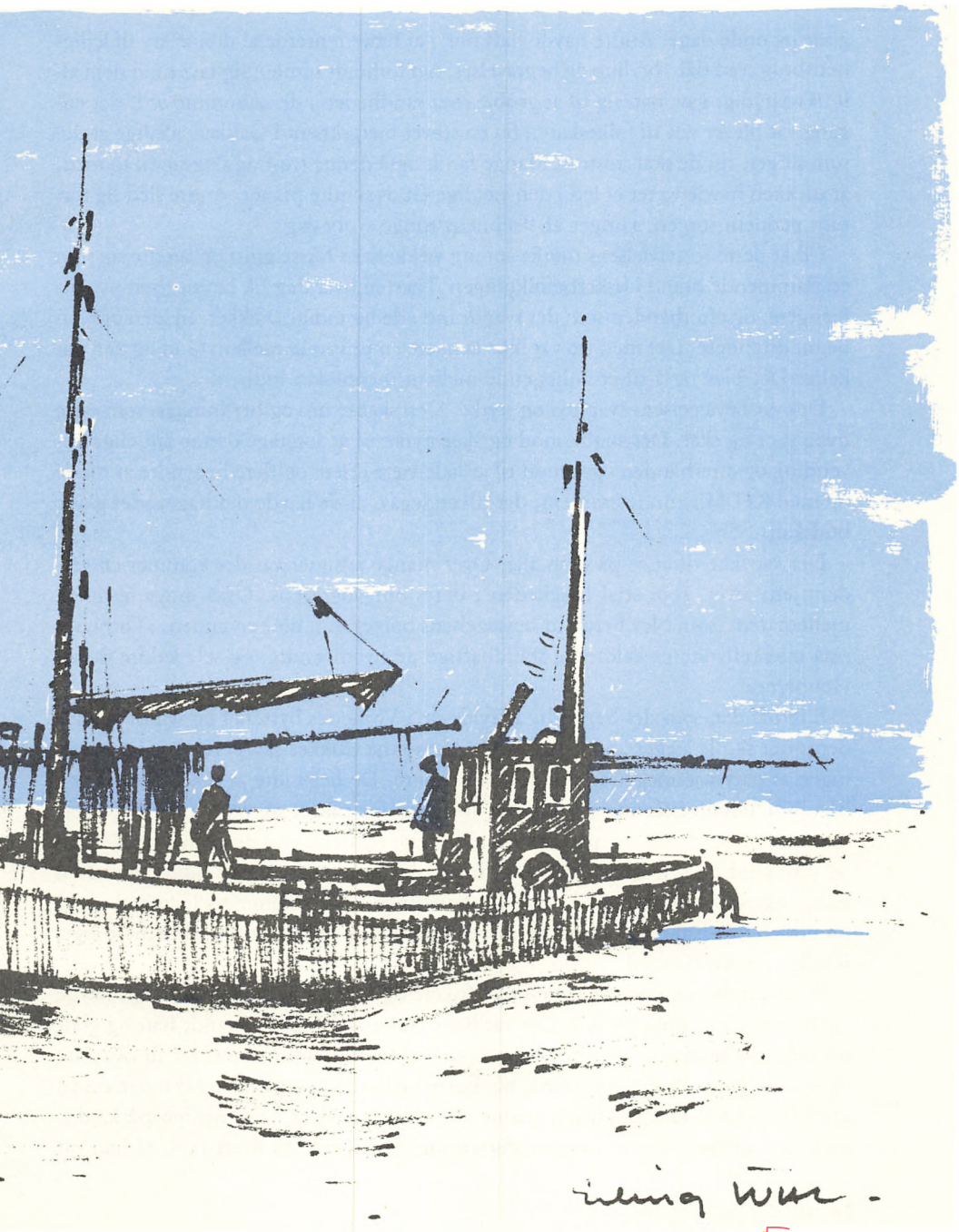
En hård storm havde raset over Nordsøen, og fra det urolige havområde var kutterflåden søgt i havn. Her lå bådene i lange rækker, ti-tolv stykker side om side, og sled i deres fortøjninger, der var udspændt som et netværk mellem kajpælene. Dag efter dag rasede stormen videre, mens bekymringen steg for de kuttere, man endnu savnede underretning om. Man håbede og ventede, og som tiden gik, fyldtes alle med frygt for, at der var sket en stor og forfærdelig ulykke.

Da det sidste spinkle håb synede hen, begyndte de plagede sind og tanker at kredse omkring ønsket om i det mindste at få en grav at værne om. Kun et fåtal fik dette ønske opfyldt. Mange havde mistet en kær mand, far, søn, bror eller kæreste, og mange en god kammerat. Så gik flagene på halv stang. Fra en skov af master vajede de i den stride blæst, mens de grå uvejrsskyer jog over himlen. Man mindedes de forulykkede, og dette var et ydre tegn på den fællesfølelse, som i livets skæbnestunder slår sammen om den enkelte.

Der var nok, som gerne ville hjælpe og trøste, men alle var lige så hjælpeløse som de, der havde kæmpet sig igennem uvishedens evighedslange timer. Mange havde med skælvende læber rettet deres hviskende »hvorfor« mod Gud, der gennem generationer havde været deres forfædres tilflugt og trøst. De fleste havde arvet denne guds frygt, huset den stilfærdigt i deres hjertes lønkammer og i ydmyghed takket for

På fiskeri

gode og onde dage. Andre havde haft nok i at hæve renterne af denne arv til lejlighedsbrug, ved dåb, bryllup og begravelser. Nu forholdt himlen sig tavs mod dem alle. Tvilrådigt gav man sig til at gruble over sandheden i de sælsomme ord, der engang var blevet talt til folkeskaren fra en støvet bjergskrænt i Galilæa: »Salige er de, som sørger, thi de skal trøstes«. Mange fandt også denne trøst og slog sig til ro med, at ulykken havde været et led i den vældige Guds skjulte planer. Andre sled sig forpint gennem sorgen, knuget af skæbnens tunge svøbeslag.

Ud af dette fortvivlelsens mørke sprang vækkelsens første gnist og bredte sig som en flammende brand i fiskerbefolkningen. Næsten hver dag fik bevægelsen nye tilhængere, og efterhånden som det svandt ind i de besindiges rækker, fik den også sine modstandere. Det med tro var ikke længere en privatsag mellem Gud og den enkelte. Det blev også til et anliggende mellem mennesker indbyrdes.

Det var bevægelsens svaghed og styrke. Den skabte uro og brydninger, som satte dybe spor og skel. Der skulle mod og sjælsstyrke til at foretage denne åndelige koving og efterhånden også mod til at lade være. Flere og flere begyndte at møde op med KFUM's runde emblem, der tilkendegav, at de havde modtaget »det glade budskab«.

Det var ikke til at se på dem alle. Over mange ansigter var der kommet en verdensjern alvor, som stjal livsglæden i deres omgangskreds. Også omgangstonen mellem dem, som blev berørt af bevægelsens bølgegang, blev en anden. »Vorherres små mærkeflyndere« kaldte de standhaftige de nyomvendte, og selv kaldte de sig »vennerne«.

Efterhånden som det begyndte af fylde op i Vorherres hyttefad og svinde blandt dem, der skulle steges andetsteds, blev grænserne trukket skarpere op. Her havde ingen af parterne meget at lade hinanden høre. De begyndte at sætte hverandre i bås. Når udenforstående undertiden følte sig for plaget af vennernes frelseiver, måtte de ofte forsvare sig med ord, der blev sagt hårdere, end de var ment! De havde ikke altid den tilsigtede virkning, men faldt lige så ofte på en blød dyne af en hidtil ukendt sagtmodighed. Enkelte benyttede en kærkommen lejlighed til at plukke en håndfuld frisk løv til deres martyrkrone og kom til at se endnu mere sagtmodige og alvorlige ud.

På sømandshjemmet, hvor de unge fiskere og fremmede søfolk holdt til, havde også drengen sit opholdssted. Det var hans andet hjem. Her befandt han sig godt mellem sine brødre og den store flok af jævnaldrende kammerater. De fleste spiste og sov om bord. Pengene var små, når kutterne havde ligget i havn i længere tid på grund af vejret. Om søndagen kunne alle daglige gæster købe maden på kredit, men det var ikke nogen overskudsforretning. Drengen åd i hvert fald, så han var

mæt langt hen på ugen og klarede resten på en barmhjertighed, der ikke altid var til stede, hvor man kunne forvente at finde den. Åndelig føde var der derimod altid rigeligt af. Når maven var ved at være tom, var der plads til begge dele. Hver aften var der andagt på sømandshjemmet, og deltagerne fik bagefter gratis kaffe og hjemmebagt kringle. Det blev til mange aftenandagter og mange kopper gratis kaffe. Man hyggede sig, for her var noget for både sjæl og krop. Det kunne også ske, at der midt på dagen faldt lidt smuler af, når pigen var på vej ud med et stykke levnet wienerbrød.

Drengen fik efterhånden en fantastisk næse for, hvor og hvornår der blev lavet varm mad om bord på kutterne. Det var han ikke alene om. De unge mennesker strejfede ofte slunkne omkring i småflokke langs kajen, på mole og pier. Skulle der laves narrestreger, var det morsomst at være flere, men var man ude for at blive mæt, var det en fordel at være alene.

Drengen tog gerne en opvask eller lånte et par hele sokker ud for at få en bid med eller bare resterne fra de riges bord. Der skulle et hjerte af sten til at sige »nej« til en kammerat, der lå på knæ oppe på dækket og kikkede ned gennem det åbne skylight.

En dag havde en af vennerne hængt sig i vaskekælderens, og hans kammerater græmmede sig mere, end de sørgede. »Det kan han ikke være bekendt overfor bevægelsen«, tænkte de, men højt sagde de med en trist stemme, at Gud havde kaldt ham hjem. En slagfærdig fyr, som ikke hørte til vennekredsen, bemærkede: »Kaldt« er vist for meget sagt. Han blev snuppet med lasso, gjorde han.«

Bemærkningen tog kegler omkring bordet, men vakte også en tilsigtet forargelse hos overbringeren af det sørgelige budskab. Han skyndte sig afsted, som havde han allerede fået øje på en møllesten til at hænge om spotterens tykke hals.

Man kom ud af det med hverandre, men sammenholdet knirkede ofte mere. end det gjorde før vækkelsen. Rajgræsset groede vildt mellem hveden, og de nye sædemænd havde ikke rigtig tålmodighed til at lade det hele vokse sammen indtil høsten.

De sled i Herrens vingård, huggede løs på ældgamle rødder og udlagde dunkle bibelord, der pludselig var blevet til soleklare åbenbaringer. Glemte ofte kernen i mesterens budskab og forkyndte, at deres nye tårekøbte tro var den eneste vej til saligheden.

Drengen vidste snart hverken ud eller ind. Det kunne jo ikke undgås, at også han blev berørt af bevægelsen. Med risiko for at blive sat i bås med »de lunkne« styrede han under en slags bekvemmelighedsflag uden om de stærke standpunkters mange skær. De sejlanvisninger, han havde fået med sig hjemmefra, fandt han endnu go-

de nok og ikke mere udviklede, end de var til at forstå. Han havde fået at vide, hvor han skulle henvende sig, når det kneb, men plagede ikke i tide og utide Gud om at sende sin søn eller helligånden ud på redningsaktioner.

Han nød samværet med sine kammerater, både de alvorlige og de mere løsslupne, men kastede sig ikke ud i det, han selv forstod ved et syndigt liv. Han kunne godt gå med en flok venner til møder i missionshuset og fandt ud af, at der også her var plads til mere jordnære interesser. »Skydebanen« blev den kaldt, mand og pige imellem, den store balkon, hvis mange siddepladser i reglen blev besat af de unge. De satte sig her af forskellige grunde, mest for at være himlen lidt nærmere og samtidigt længere borte fra de voksnes vagtsomme blikke.

Her var himlen de blå pigeøjne, som sky løftede sig fra sangbøgerne og gav salige løfter om lidt fingerfletteri i en gadedør, når mødet var forbi. Den slags kunne kun praktiseres i forbindelse med urene tanker og skumle hensigter, mente de lidt ældre deltagere, som sad nedenunder.

De skimtede allerede saligheden forude, mens pigerne heroppe afslørede, at der stadig var forbindelse mellem ånd og materie, når de rødmenede slog øjnene ned.

Hver søndag, når man havde spist middag på sømandshjemmet, holdt en lille kreds af venner bønnemøde på et værelse ovenpå. Drengen havde været indbudt mange gange, men havde hver gang fundet et påskud for ikke at deltage. Han havde ikke mod til rent ud at sige, at det ikke havde hans interesse. For øvrigt havde han da også til tider haft lyst. Det skyldtes ikke nysgerrighed, men en underlig længsel efter at være med i et fællesskab, som mange af hans kammerater allerede havde opsøgt.

Deres omvendelse havde nu befriet dem for at skulle bære kappen på begge skuldre, hvilket havde sine ulemper. De var i øvrigt strålende kammerater, der kunne slå sig løs og være akkurat, som de plejede. Kun når deres frelseiver sprængte sømmelighedens bremsebånd, blev de nærgående og begyndte at stille ubehagelige spørgsmål.

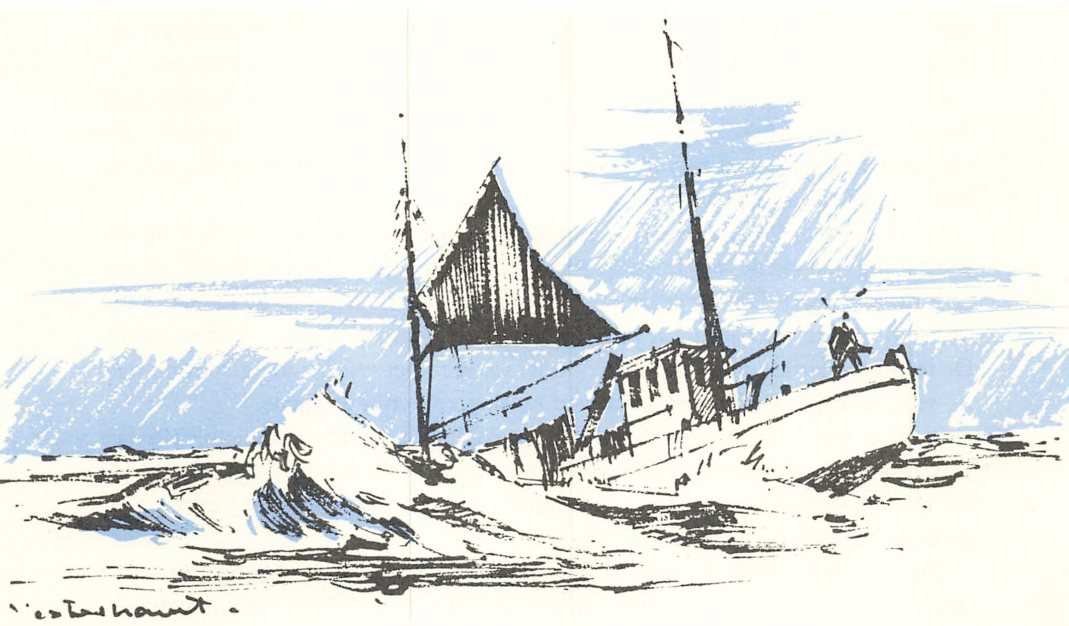
Det blev vel gjort i den bedste hensigt, men da det drejede sig om et begreb som tro, kunne det undertiden knibe med forståelsen hos den adspurgte. Drengen ville gerne dele deres sikre overbevisning, og det lød så let, når de fortalte, at det var en tros- og viljesag. For ham var dette ikke noget, man selv kunne tage beslutning om, men et enkelt bønnemøde kunne vel ikke gøre skade.

Der var kommet mange, da han satte sig mellem nogle kammerater på en svajrygget, vaklevorn seng. Han så sig om og undrede sig over, hvordan alle skulle få plads til at ligge på knæ, når mødet begyndte. Det gjorde man, blev der fortalt. Man bad også, sammen eller enkeltvis, men kunne også slippe, hvis man ikke ville.

Det havde han sikret sig, før han lod sig overtale til at gå med, for han vidste, at han i en sådan situation ville være aldeles mundlam.

I et hjørne omkring et lille bord, hvor sangbøgerne og en bibel lå opslået, sad to mænd, fordybet i en dæmpet samtale. Man kunne se på deres ansigter, at de behandlede en alvorlig sag, og drengen opfattede, at det drejede sig om den store ulykke, som var indtruffet få måneder i forvejen. De nævnte hviskende navne på de forulykkede, snakkede om deres livsførelse og gættede på, hvor mange af dem der var kommet i himlen. Mændenes stemmer døde næsten hen ved omtale af dem, som antagelig var gået videre ad den fortabelsens vej, de i levende live havde fulgt. En lille plads blev dog levnet til de få, som måske i deres sidste stund havde fundet nåde og tilgivelse for deres synder. Drengen var allerede begyndt at svede om hårrødderne. Han kunne forstå på det hele, at her slap man ikke uden videre folk ind i himlen.

Da mødet begyndte, fik han en særlig velkomst og krympede sig ved at høre sit eget navn nævnt i forbindelse med det, der forestod. Velmente ord og sætninger begyndte at krible i hans følsomme sjæl, hvor de fik vokseværk og skabte den uro, der skulle være så velsignelsesrig. Det blev ikke bedre, da alle lagde sig på knæ og på skift begyndte at bede højst.

Drengen følte sig lettet over, at ingen kunne se hans ansigt. Indholdet af deres skælvende bønner var en opgørelse over såvel begåede som påtænkte synder. Deres eget kød og blod blev stemplet som hovedfjenden. Satan og helvede blev også nævnt nu, hvor man havde mulighed for på en pæn måde at slippe af med et par ukvemsord.

Ganske naturlige ønsker og tanker blev udlagt som djævelens værk, skabt uden om naturlove og nedarvede tilbøjeligheder. Kuldsøkere af blodets rugevarme blev de halet frem i lyset til fordømmelse og tilgivelse, så synderen kunne blive renset ved troens magiske kraft.

Drengen kom også på dette område under særbehandling, til han, skælvende af bevægelse, med foldede hænder gravede dybt i sine tvivls blødende naglegab.

Så holdt man pause, og endnu en sang blev foreslået.

Lydløst bevægede drengen læberne og foregav at synge med. Han turde ikke se op, bange for at røbe sin beklethed. Nu ville de også have ham til at finde vej gennem porten. Omkvædet fortalte, hvor saligt det var at være frelst.

Drengen var kommet under krydsild, og hans bekvemlighedsflag var forlængst skudt i stumper og stykker. Nu frygtede han, at nogen ville kalde ham afsides og begynde at gå ham rigtigt på klingen.

Ville de bare nøjes med at spørge, om han troede på Gud, var det ingen sag, men han vidste, at de også ville vide, om hans sjæl var frelst. Det kunne han ikke svare dem ærligt på, og uvished om den sag ville medføre endnu flere spørgsmål.

Hvis han svarede, at det troede han nok, blev troen i den forbindelse ikke taget for gode varer, og hvis han svarede »ja«, løj han, både for sig selv og de andre. Det ville heller ikke nytte at hævde, at det var noget, som Gud bestemte, for så langt nåede deres tillid trods alt ikke.

Overfor den kolossale massepåvirkning, drengen var ude for, følte han sig forsvaret, og den glæde, der brændte som feber i deres øjne, fyldte ham med en lykkekædbende angst. Det var et sjælepres, større end han nogensinde havde været ude for, som til sidst fik ham til at briste i gråd og de andre til at synge endnu højere. De lovpriste Herren, fordi endnu en synder var kommet i sjælenød og konflikt med sig selv, og englene i himlen sang med og slog kolbøtter af glæde.

Bagefter følte han sig simpelthen åndelig voldtaget, og det havde et øjeblik fået ham til at længes hjerteskræende efter et eller andet, han vidste ikke hvad. Da han var kommet sig lidt, indså han, at det i hvert fald ikke alene var den perleport, de andre åbenbart havde nøglen til.

Det var i første omgang bare en dør at slippe ud af, og han lovede sig selv, at det skulle vare længe, før nogen igen fik ham overtalt til at deltage i et bønnemøde.

Han var tidligere blevet voldtaget på en helt anden måde, men da havde han med næb og klør kunnet kæmpe for sin uskyld.

Hans grædende protester var dengang druknet i voksne mænds rå latter. Dette havde være alvorligere. De, der havde forsøgt at vinde ham for denne sag, ville aldrig drømme om bevidst at gøre en dreng fortræd.

Tidligere var det skik og brug, at drenge, som stod til søs, først skulle »synes« af den øvrige besætning. Man skulle se, om det var ulejligheden værd med et forsøg på at gøre dem til mandfolk, og en dag blev det også drengens tur. Han græd stille, da man knappede hans seler af, men råbte højt og gjorde modstand, da stærke hænder lagde ham tværs over bordet. »Herregud, knægt! Du skal jo bare synes, så vi kan se, om grejerne er i orden«, grinede mændene.

To af dem holdt ham i et jerngreb, mens den tredje smurte hans lem ind i senep og tomatsovs og omviklede det med lange strimler gazebind. Det sved mere i sjælen end noget andet sted, og da han igen slap løs, følte han sig nøgen, flov og overlistet som Adam i paradiset.

Han havde ikke bestået sin manddomsprøve med glans, men dog fremlagt bevis på, at han var et mandfolk – eller på vej til at blive det.

Vinteren var ved at være forbi. Folk tog varsler for kommende tider eller forklarede Gud, hvordan de helst ville have dem. Fiskerne valgte deres fiskepladser, idet de først og fremmest lagde vægt på, hvor langt foråret var fremme, og hvordan fiskeriet havde været dér i de foregående år.

Også bønderne skelede til vejret, før de kravlede på høloftet. De var måske en smule mere overtroiske. Frøs det stadigvæk om natten, væltede de høet ned i dynger. Var det tø og tåge, plukkede de det løs med den ene hånd og holdt fast med den anden.

Vinterstorme og vækkelser var væltet ind over drengens tilværelse. Nu skinnede solen atter med nye forjættelser, og drengen fulgte bøndernes eksempel. Han plukkede af glædernes blomstermark med den ene hånd og holdt med den anden fast i alt det, han havde fået med hjemmefra. Han havde omsider tømt sin sjæl for evighedslængsler og forgængelighedens knugende tanker.

Det var igen blevet magsvejr. De høje bølger, som til tider havde været ved at berøve ham livsmodet, havde atter lagt sig. Han havde også været igennem en enkelt stormfuld forelskelse, der for hans eget vedkommende var endt med fiasko og nederlag.

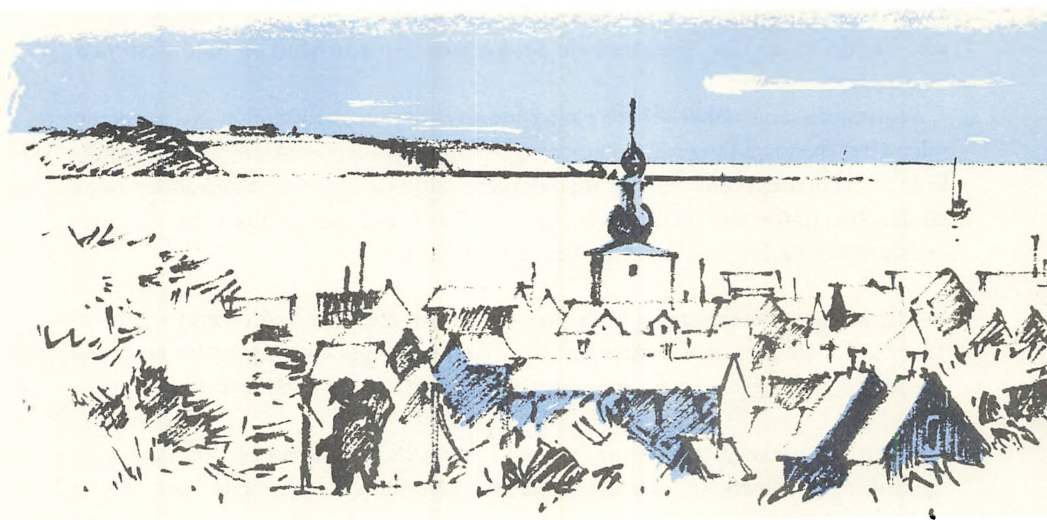
Pigen var stukket af med en anden, der i drengens øjne var tør og kedelig som en stokfisk og gammelklog, så man skulle tro, han aldrig havde været barn. For at

skræmme den svigefulde og rivalen havde han sat det rygte i omløb, at han var ulykkelig og kunne finde på hvad som helst.

At der ikke allerede var sket en ulykke skyldtes kun den omstændighed, at han endnu ikke havde taget stilling til, hvem han skulle tage livet af, pigen, stokfisken eller sig selv. Nu kunne de formastelige gå og tygge lidt på det. Det manglede bare, at de ikke skulle have en dråbe malurt i deres stjålne lykkes bæger.

Drengen havde naturligvis ikke tænkt sig at foretage sig noget eller spille flere tanker på et pigebarn, der hellere ville synge salmer end gå måneskinstur. De brændte vingspidser, han havde erhvervet sig ved den affære, skulle såmænd nok gro ud igen, og med hensyn til farven stillede han ikke urimelige fordringer.

Nu sad han i toget, glad og fyldt med forventninger som altid, når det gik den vej. Det var snart længe siden, han havde været hjemme. Hans mor havde i sit sidste brev skrevet om et dødsfald i sognet. Der havde været stor begravelse med et

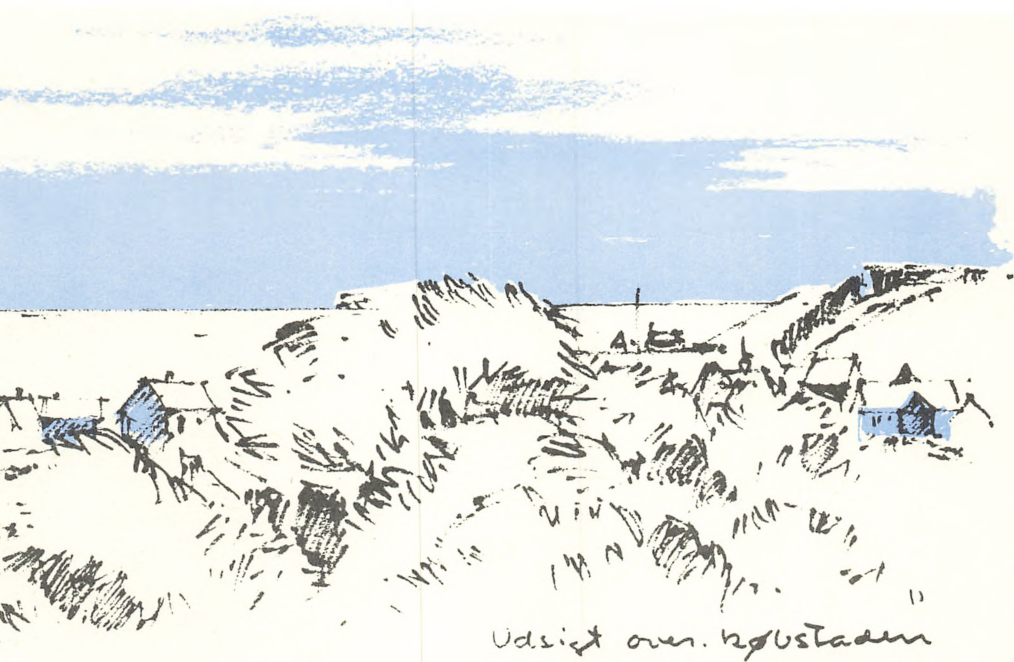

væld af blomster og kranse. Så vidt drengen vidste, havde de efterlevende nu ikke taget sig meget af vedkommende. De var måske begyndt at tvivle på, om de havde været kærlige nok, mens de endnu havde mulighed for det.

Han havde i hvert fald hørt, at jo større tvivlen var i så henseende, jo større og flere blev også blomsterbuketterne og kransene, når det hele var forbi. Det var sikkert noget pjat, tænkte drengen og gav sig til at se ud af vinduet for at jage de triste tanker på flugt.

Det kneb lidt, for undervejs gjorde de ophold ved en stor ildebrand, som han havde overværet under sit sidste besøg. Det var især de ulykkelige gamle ejere af gården, der havde gjort indtryk på ham, og som nu beskæftigede hans tanker.

Den tykke kone, som måtte bjerges gennem et stuevindue, havde siddet grædende et stykke fra det knitrende kæmpebål. Med sine fingre havde hun gramset i de næsten blinde øjne. Hun skulle hele tiden have beskædet om, hvordan det gik med

slukningsarbejdet. Manden, som sad ved siden af hende, svarede hende sjældent. Han sad bare og røkkede fortvivlet med hovedet. Da møllevingerne faldt ned gennem stråtaget, fyldtes luften af flammende strå og flyvende lægterester.

Næsten alle i sognet var strømmet til, ja helt inde fra købstaden var der kommet nysgerrige, som løb forvildede rundt eller uddelte gode råd. Alt for ivrige hænder havde allerede raseret stuerne, før ilden nåede frem. Et gammelt bornholmerur lå ude i haven, smadret i stumper og stykker. En lille hjulbenet mand inde fra købstaden blev overfuset på det groveste af en anden, der fløj – som en fugl med unger – ind og ud af et vindue. Han skældte ud på alle, der ikke deltog i redningsarbejdet, men den hjulbenede svarede, at den flinke gårdmand aldrig havde fornærmet ham. Hermed mente han naturligvis, at alt skidtet – som var forsikret – hellere måtte brænde inde end blive smadret til småstumper.

Fra stalden lød der forpustede råb og høje grisehyl, og kørerne stak urolige deres fugtige muler op mod de spindelsslørede små staldvinduer.

Alt havde været som et brølende bål af angst og flammer. Oplevelsen havde ætset sig ind i drengens nethinder og sat sig i hukommelsen.

Lidt efter var hans tanker atter, hvor han helst ville have dem, og hans hjemlængsel blev som en månestråle. De var endnu engang begyndt at kredse om en lille lyshåret engel, men hun var endnu kun et barn med rottehaler, hagekløft og et smil, han aldrig havde glemt . . .

Niels L. Underbjerg

STORMFULDE DRENGEDAGE

Udsendt som privattryk af Gadgaard Niensens Bogtrykkeri, Lemvig,
i anledning af julen 1979

Tegninger: Erling Juhl. – Papir: Viggo Borch
Oplag 850 ekspl., som ikke kommer i handelen

